

СОЦІОЛОГІЯ МЕТАМОДЕРНУ: ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ ПРЕКАРІАТУ В ЕСТЕТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Стаття присвячена аналізу соціального підґрунтя культури метамодерну в контексті змін соціального простору початку ХХІ століття. Критикується спрощене розуміння метамодерну лише як естетичної чутливості, наголошуючи на його глибокому зв'язку з соціальними трансформаціями та структурними зрушеннями у суспільстві. Теоретичною основою дослідження є праці У. Бека, Е. Гідденса, Г. Стендінга й методологічні підходи акторно-мережевої теорії та топологічного аналізу, що дозволяють розглядати культуру як складну мережу соціально обумовлених смислів і вподобань. Ключовою темою є вплив соціально-економічних зрушень на естетичну парадигму метамодерну. Простежується, як зміна суспільних структур, зокрема поява прекаріату, формує нові типи естетичного замовлення. Особливу увагу приділено легітимації інституціями мистецтва нових культурних форм. Окрема увага приділена аналізу наслідків постідеологічної доби, ідеологічним кризам мультикультуралізму, утвердженню уявлених спільнот та реакціям культури на глобальні міграційні процеси.

В статті також аналізуються символічні прояви сучасної ідентичності через призму подій 60-ї Венеціанської бієнале 2024 року, де тема «іншого» набула потужного культурного звучання. У фокусі – амбівалентність сучасного Заходу, що одночасно відтворює колоніальні наративи й прагне їх критичної рефлексії. Висновки статті засвідчують, що метамодерн – це не лише естетичне, а передусім соціальне явище, що репрезентує мережеву логіку формування культури в умовах нової постіндустріальної епохи. Доведено, що в умовах метамодерної культури естетика виконує не лише функцію репрезентації, а й функцію легітимації. Це реакція на соціальну дійсність, що формується новими класами, зміненими ринками праці, глобальними ідентичностями.

Ключові слова: *соціальний простір, метамодерн, прекаріат, діджиталізація, суб'єктність, мережева логіка культури.*

На межі ХХ і ХХІ століть суспільство зазнало розпаду ідеологічної гегемонії «великих наративів». Пострадянський простір пройшов через етап ідеологічного вакууму, що не був заповнений повноцінними світоглядними моделями. Водночас у західному світі остаточно провалилась стратегія мультикультуралізму як способу асиміляції західним світом «інших» культур [Артеменко, 2022]. Це створило атмосферу недовіри до великих ідеологій як таких і зумовило повернення до стратегій локальностей, регіональних ідентичностей, чи навіть змодельованих уявних спільнот (за Б. Андерсоном). У цій множинності орієнтацій виникла потреба у новій культурній мові – і метамодерн виявився відповіддю на цю потребу. Так само він постав як нова методологічна рамка для аналізу соціокультурних змін. Метамодерн також можна сприймати і як культурно-філософський підхід, що характеризує нову синтетичну чуттєвість, коливання між іронією постмодерну і щирістю модерну. У межах цієї парадигми переосмислюються і поняття класу, і культурної ідентичності, і форм солідарності, що стає особливо актуально в умовах зростання прекарності, фрагментації праці й нових форм політичної та естетичної суб'єктності.

Дійсно, у наш час соціальний простір зазнає глибоких трансформацій, спричинених не лише економічними чи технологічними чинниками, а й фундаментальними зрушеннями у соціокультурній сфері, які потребують філософського аналізу і в цьому полягає **актуальність** цього дослідження.

Метою статті є аналіз трансформації соціального простору в культурі метамодерну через призму новітніх класових форм – зокрема прекаріату та креативного класу – з

акцентом на роль естетичних парадигм у процесі їхньої легітимації та ідеологічного оформлення. Таким чином, **задачі** цього дослідження наступні: 1) аналіз соціокультурної ситуації виникнення метамодерну; 2) аналіз змін соціальної структури суспільства початку ХХ століття та її вплив на розвиток естетичної парадигми; 3) оцінка ролі структур, що легітимізують естетичні вподобання суспільства.

Зважаючи на складність поставленої мети, **методологія** дослідження ґрунтується на топологічному підході та принципах міждисциплінарності. Для аналізу соціального простору метамодерну ми звертаємось до топологічного підходу, який дозволяє концептуалізувати соціальні феномени не як стабільні об'єкти, а як динамічні мережі взаємозв'язків. Акторно-мережева теорія, семіотика, філософія техніки та нова естетика Гернота Бьоме дають змогу осмислити культуру як проєкцію нових функціональних відносин між індивідом, середовищем і технологією. Це передбачає дослідження не лише художніх артефактів, а й процесів легітимації естетичних смаків, інституціональної підтримки певних тематик та образів, соціального замовлення на нову чуттєвість.

Соціокультурна ситуація виникнення метамодерну

Становлення культури метамодерну пов'язано з глобальними змінами у розвитку суспільства початку ХХІ століття. Унікальна ситуація у світі на межі століть сприяла формуванню покоління людей, які виростили у специфічних умовах суспільства поза ідеологіями. Справді, смерть «великих наративів», проголошена Ж.-Ф. Ліотаром ще наприкінці 1970-х переформатувала суспільство початку нового тисячоліття. Останньою ілюзією «великих наративів» стала ідея демократичного транзиту, яку так активно пропитували у 1990-х роках у «суспільствах молодих демократій». Однак вона швидко нагадувала спробу заповнити порожнечу, утворену ліквідацією не просто ідеологічного супротивника, а альтернативної соціально-економічної та пов'язаної з нею світоглядної моделі. Фактично, це було намагання адаптувати країни колишнього соцтабору до їх нової ролі в європейській та світовій політиці, включення їх до західного суспільства на особливих правах, яке не скрізь відбулося, залишивши за цими країнами статус «молодої Європи» та проблемного пострадянського простору. А у першій половині 2000-х на тлі чергової міграційної кризи та відмови від політики мультикультуралізму була зроблена спроба обіграти тезу «**полі**культурності» сучасного суспільства у вигляді взаємодії локальної та глобальної культур, конвергенції, поваги до відмінностей, толерантності.

Протягом останнього десятиліття концепт метамодерну зазнав значної популяризації у сфері культурології, мистецтвознавства й філософії. Його часто подають як реакцію на постмодерн, соціокультурна логіка якого суттєво втратила свою актуальність в нових історичних умовах початку ХХІ століття. Проте спроби розглядати метамодерн виключно як естетичний зсув в культурі є доволі обмеженими сприйняттям масштабів змін. Ульріх Бек у роботі «Risk Society: Towards a New Modernity» наголошував, що технологічні трансформації самі по собі не є поясненням модерності, адже зміни охоплюють цілісні структури суспільства [Beck, 1992]. Тобто, зміна парадигми культури відображає глибинні зрушення в житті суспільства, що формують певне соціальне замовлення та естетичні уподобання, які відповідають цьому замовленню. Саме тому метамодерн варто розглядати як соціокультурний феномен, що відображає нові форми життя, роботи, ідентичності та естетики, вкорінені у зміненому соціальному просторі.

Термін «метамодерн» увійшов у широкий науковий обіг після програмного есе Тімотеуса Вермюлена й Робіна ван ден Аккера, у якому автори визначили метамодерн як «структурну афективність, що коливається між модерною щирістю і постмодерною іронією» [Vermeulen, van den Akker, 2010]. У контексті соціальної філософії метамодерн пропонує нову оптику для аналізу суспільства, що перебуває у фазі кризи старих соціокультурних рамок. На зміну тотальним утопіям модерну та скепсису постмодерну приходить гнучка модель оцінок та інтерпретацій, яка визнає множинність істин, фрагментарність досвіду та необхідність постійного перевизначення соціального суб'єкта.

Ця перспектива дозволяє по-новому осмислити такі процеси, як індивідуалізація, діджиталізація повсякденного життя, нестабільність зайнятості та політична фрагментація. Поняття метамодерну слугує контекстом для опису нових форм солідарності, емоційного залучення та естетичних стратегій, що водночас є засобами соціальної навігації в умовах нової нормальності.

Як свого часу мультикультурність постмодерну, так полікультурність метамодерну привчає нас до сприйняття оточення як колажу чи ансамблю об'єктів, що вибудовують і сенси, і враження в окремих локаціях «тут і тепер». Ми стикаємось з «неісторичним» суспільством, де можливо існування об'єктів з нульовою історичною цінністю, але зорієнтованими в майбутнє. Своєрідний рецидив модерну, що підкреслює генеалогію метамодерну, відсилення не тільки до спільного коріння, але й ментальних схем. Ментальна модерність, народжена в умовах бінарного протистояння «свій-чужий», нетерпима до іншого конфліктує зі складнішою нелінійною схемою пояснення сучасної ситуації. Тому і з'являються «послання зі щілин» Майкла Манна як джерело громадського оновлення (мігранти, діаспори, кочівники, нелегали) або суспільних проблем [Mann, 2005].

Трансформація соціального простору у XXI столітті характеризується дедалі меншою релевантністю класичних марксистських дихотомій. За умов постіндустріального капіталізму новими осями стратифікації стають нестабільність, децентралізація праці, цифрова мобільність і розмитість меж між дозволами і продуктивністю. Проблема полягає не лише у розподілі матеріальних ресурсів, а й у доступі до символічного капіталу – визнання, культурної участі, права на автономне майбутнє.

Соціальний простір дедалі більше структурується не лише економічно, а й культурно. Як зауважує П. Бурдьє, культура є простором боротьби за легітимність, у якому класи розміщуються не лише за доходами, а й за смаками, стилями життя та освітніми траєкторіями. У контексті метамодерну ці розмежування набувають нового змісту – з'являються «класові флуктуації», коли індивід одночасно належить до різних соціальних світів: наприклад, фрілансер із гуманітарною освітою, що працює у гіг-економіці, може бути соціально маргіналізованим, але водночас символічно активним у медіапросторі.

Прекаріат: формування нової суб'єктності

Сучасний соціальний простір детермінований трансформаціями ринку праці, глобалізацією та діджиталізацією. В цих умовах виникає значний соціальний пропарок, який визначено поняттям «прекаріат». Прекаріат, за Гаєм Стендінгом, – це нестабільний клас, позбавлений трудових гарантій, соціального представництва та чіткої ідентичності. Ця нова соціальна страта виникла внаслідок демонтажу соціальної держави, гнучкості зайнятості та поширення нестабільних форм праці. Це стало однією з центральних проблем суспільства ризику, на яку вказував ще на початку 2000-х років Ентоні Гідденс: «Ризик має бути дисциплінованим, але активне прийняття ризику є основним елементом динамічної економіки та інноваційного суспільства» [Giddens, 2002, p.35]. З'явилася також можливість міжнародної кооперації у вигляді, якому її описував Томас Фрідман у розділі «Управління робочими потоками» у книзі «Світ плоский!» [Фрідман, 2008, с.77-94.]. Було зазначено основні характеристики «нової» роботи – це короткостроковий проєкт, з якого найчастіше працює міжнародна команда.

Дуже складно сьогодні побудувати плани на десятиліття роботи навіть у великій компанії. Так, Генрі Фарбер вважає, що «структура робочих місць у приватному секторі відійшла від довгострокових відносин» і «недавні когорти працівників менш схильні, ніж їхні батьки, до того, щоб зробити кар'єру як «довічною» роботу в одного роботодавця» [Farber, 2010, p. 226]. Суспільство дедалі більше стикається з явищем «нестандартної праці», яку виконує прекаріат – цей «клас» чи група, що вже займає чітке структурне становище у сучасному капіталізмі. І слід зазначити, що дослідники проблеми прекаріату вказують на стійке зростання його чисельності в сучасних суспільствах. Цю чисельність сьогодні можна порівняти з відсотковою часткою пролетаріату в суспільстві початку XX століття. Крім того,

це досить мобільний прошарок населення, залучений до глобальних міграційних процесів і здатний істотно змінити демографічну ситуацію в будь-якому регіоні.

Визначення прекаріату, дане Г. Стендінгом, об'єднує багато різnorідних груп населення і рішуче виключає сегменти, які раніше підходили під визначення «робітничий клас». Прекаріат не має семи, визначених Г. Стендінгом, аспектів «трудової безпеки», які є у робітничого класу. До них належать не тільки невпевненість у працевлаштуванні, але також відсутність гарантій посадових інструкцій та кар'єрного зростання, безпеки та хороших умов праці, можливості набувати та використовувати нові навички, гарантованість доходу протягом усього життя та «колективне представництво» – тобто право на колективний голос на ринку праці, наприклад, через профспілки.

Тобто, прекаріат не лише економічно вразливий, а й позбавлений класової свідомості та політичного представництва. Його вирізняє фрагментарність ідентичності, відсутність довготривалих горизонтів, недовіра до інституцій і водночас – глибока емоційна й естетична залученість у процесі самовираження та ідентифікації.

Водночас він є носієм фрагментованого досвіду, що формує естетичні запити на іронію, ностальгію, ескапізм – ключові маркери метамодерного мистецтва. З іншого боку, прекаріат складає більшість того, що визначається як креативний клас. Феномен креативного класу описаний Річардом Флоридою як нова еліта постіндустріального міста. Цей клас базується на знаннях, креативності, культурному виробництві, але водночас демонструє суперечливу структуру: попри зовнішній гедонізм і гнучкість, він часто функціонує в умовах самозайнятості, емоційного вигорання й тотальної невизначеності. Водночас естетика креативного класу (урбаністична автентичність, DIY-культура, цифровий номадизм) легітимізується як соціально бажана й морально виправдана. Тобто верхній прошарок прекаріату формує нову культурну еліту, відповідальну за виробництво смислів, брендів, символів. Їхній вплив на естетичну парадигму визначається прагненням до інновації, автентичності та культурної гібридизації.

Отже, ці нові суб'єктності в межах соціальної логіки метамодерну характеризуються гібридністю: прекаріат і креативний клас часто перетинаються, зливаються, переходять один в одного. Ідеологічне ядро цих класів визначається не тільки економічними запитами, а й естетичними ідентичностями, які водночас слугують політичними сигналами трансформації суспільства.

Венеціанське бієнале як режими легітимації прекарності в культурі метамодерну

Парадигма постмодерну досить добре привчила до співіснування різних реальностей, а антропологічні концепції «інший», «інакший», «чужий» – це чудове відображення усвідомлення присутності різних моделей розуміння світу. У тому числі це стало своєрідною теоретичною фіксацією полікультурності суспільства на межі століть. Навіть постмодерна іронія – це своєрідний дозвіл на одночасність існування відмінних реальностей. Власне, вже у 2010-2020-х роках це вплине і на формування метамодерної парадигми, але з істотним доповненням – ідеєю конвергенції культур: процесу зближення до загальних форм культур, які мають різне цивілізаційне коріння.

Символічна продукція потребує специфічних механізмів засвоєння і перш за все це здійснюється через традиційні інститути легітимізації естетичних вподобань: музеї, університети, галереї, міжнародні виставки. Через них відбувається веберівське «легітимне маніпулювання», що виводить до публіки «актуальні» теми та форми їх реалізації в сучасному мистецтві. І в цьому сенсі Венеціанське бієнале можна розглядати як своєрідний маркер прекарного становища в культурі метамодерну.

В аналізі Венеціанських бієнале першої чверті нового століття, як феномена глобального мистецького поля, виявляється специфічна метамодерна парадигма – структура емоційної, естетичної й екзистенційної маятниковості, що відображає парадоксальну роль прекаріату як творчого суб'єкта, так і системного симптому сучасної

культури. У цьому сенсі бієнале функціонує не лише як інституційний простір експозиції мистецьких практик, а як гетеротопія – місце (за Фуко), де конденсуються амбівалентності пізньої модерності й нової чуттєвості метамодерну.

У структурі Венеціанських бієнале помітно оформлюється новий соціокультурний фрейм, де прекаріат – новітній клас культурного виробництва – постає не як пасивна жертва неоліберальної гнучкості, а як носій фрагментарного, але потужного естетичного впливу. Прекарні художники, куратори, дослідники – ті, чия трудова мобільність межує з екзистенційною крихкістю, – надають бієнале не лише форми, але й афекти. Їхня присутність означена не так матеріальним, як емоційно-когнітивним вкладом: вони формують сенси через інтенсивність переживання, тілесну залученість, політичну вразливість і транснаціональні коаліції досвіду.

Від початку 2000-х років кураторські стратегії Венеціанського бієнале набувають щораз виразнішої метамодерної логіки. Це логіка «обнадієної безнадійності» (*hopeful hopelessness*), яку Т. Вермюлен і Р. ван ден Аккер окреслюють як центральну для метамодерну [Vermeulen, van den Akker, 2010]. Такі теми як еко-тривога, постколоніальні болі, емоційна праця, розмивання національних ідентичностей – стають не лише предметом естетизації, а виявом культурного контрнарративу, що артикулюється саме з прекарної позиції. Художники не просто протестують, а й пропонують нові модуси буття у світі, що переживає перманентну кризу.

Показовим у цьому контексті є бієнале 2019 року з його темою «*May You Live in Interesting Times*». Формально ця тема інтерпретується як метафора амбівалентності часу, але фактично вона стає іронічною алюзією на прекарний досвід як норму. Саме тут особливо потужно виявляється стиль метамодерну – балансування між естетикою утопічного і етикою зневіри, між серйозністю і постіронією. Роботи учасників рефлексували крихкість кліматичної ситуації, політичну нестабільність, соціальні розломи – водночас не впадаючи в апатію, а вибудовуючи складну, фрагментовану, але емоційно насичену оптику на майбутнє.

Бієнале 2022 року з темою «*The Milk of Dreams*» зробило фокус на трансгуманістичні перспективи, ще більш виразно артикулюючи прекарність як умову творчості. Гібридність тіл, розмитість між технологією й тілесністю, уявне майбутнє як територія емансипації – все це відбиває не лише естетичний вибір, але й соціальне самопозиціонування. Тут метамодерн постає не як просто естетична категорія, а як режим афективного виробництва, де творчість виростає з досвіду нестабільності.

Слід також зазначити, що сам інституційний формат Венеціанського бієнале дедалі менше відповідає унітарній логіці представництва націй. Павільйонна система дедалі активніше піддається кураторськими практиками, що тяжіють до темпоральних, процесуальних, «рідинних» форм. Це – своєрідна реакція на неможливість говорити від імені фіксованої ідентичності, що знову ж таки відсилає до ситуації прекаріату – класу, що існує у множинності, без стабільного символічного центру, що завжди перебуває «в дорозі», в очікуванні, в адаптації.

З повною впевненістю можна стверджувати, що легітимація метамодерних практик відбулась і в програмі Венеціанського бієнале 2024 року. Її тема – «Повсюди іноземці» – артикулювала питання колоніальної спадщини, деколонізації культури, зламані ідентичності. У цьому контексті метамодерн виявляється не стилем, скільки інституціоналізованою формою осмислення іншості, травми, гібридної історії.

Ми бачимо, що прекарна культура функціонує як лабораторія майбутнього, де експериментальність не є обраною, а примусовою стратегією виживання. 60-Венеціанське бієнале, як його найбільш видиме поле, не лише демонструє результати таких експериментів, а й репрезентує саму етику креативного імпровізування, що є серцевиною метамодерного світовідчуття. У цьому сенсі бієнале – не просто подія, а перформативна структура, де прекаріат через мистецтво продукує нові форми соціальної уяви.

Таким чином, ми **підходимо до висновків**, що метамодерн поєднує емоційність модерну і дистанцію постмодерну, прагнення до цілісності – з іронічною недовірою. У цьому сенсі він є не просто культурним стилем, а симптомом соціальної напруги. Творчість митців, які працюють у парадигмі метамодерну, відображає тривожність, втрату стабільності, пошук сенсу. У роботах з'являються теми вразливості, тілесності, травми, специфічної чутливості до соціальних проблем – усе це є свідченням глибокої реконфігурації суспільства.

Венеціанське бієнале – це не лише вітрина сучасного мистецтва, але й сцена, на якій розігрується драма глобальної прекарності. У ритмі маятника між дистопією й надією, між критикою й поетикою, між травмою й утопією, розгортається те, що можна назвати культурним полем метамодерну. І саме в цьому полі прекаріат знаходить – хай і тимчасову – видимість, естетичну суб'єктність і потенціал впливу.

В умовах метамодерної культури естетика виконує не лише функцію репрезентації, а й функцію легітимації. Доступність естетичного визначає, хто може бути почутим, побаченим, представленим у суспільному просторі. У цьому сенсі естетичне стає політичним, а стиль – способом буття у світі. У парадигмі метамодерну естетика виконує роль посередника між розчаруванням у старих великих наративах і прагненням до нових форм автентичності, емпатії, утопізму.

Естетика креативного класу стає ідеологічним кодом: вона сигналізує належність до прогресивного, освіченого, етично чутливого прошарку. З іншого боку, естетика прекаріату (іронічна, гротескна, постмеметична) відображає відчай і прагнення до видимості. Обидві парадигми демонструють, як у метамодерному суспільстві соціальні позиції фіксуються через культурні знаки, а не економічні показники.

В цілому ми все більше переконуємося в тому, що метамодерн – це більше, ніж естетика. Це складна реакція на соціальну дійсність, що формується новими класами, зміненими ринками праці, глобальними ідентичностями. Топологічний підхід дозволяє побачити в ньому не лише зміст, а й функцію – як механізм орієнтації в багатошаровому, нестабільному світі. Метамодерн стає формою відображення особливого соціального досвіду, що водночас здатна резонувати з індивідуальним і колективним чуттям епохи. В ньому відкривається можливість для нового прочитання соціальних трансформацій початку XXI століття, зокрема – у категоріях прекаріату, креативного класу, культурної ідентичності й естетичної політики. У цьому контексті соціальний простір постає як гібридна, флуїдна структура, в якій естетика виконує функцію нової ідеології, а класи формуються навколо символічного капіталу, а не виключно економічного базису. Отже, в межах метамодерну соціальна філософія отримує шанс вийти за межі традиційної класової аналітики, запропонувавши нові підходи до розуміння суб'єктності, солідарності та культурної участі у постнормативному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Артеменко А. П. (2022). Мультикультуралізм як елемент соціальної практики постмодерну. *Ideology and Politics Journal*, № 2 (21), 8–19. <https://doi.org/10.36169/2227-6068.2022.02.00001>.

Артеменко А. П. (2023). Естетика як реалізація "м'якої влади": експлуатація здатності сприйняття. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*, Вип. 1 (93), 109–123. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1\(93\).2023.109-123](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1(93).2023.109-123).

Фрідман Т. А. (2008) *Світ плаский! Глобальний світ у XXI столітті*. Київ: Акта. 678 с.

Beck Ulrich (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity* Translated by Ritter, Mark. London: Sage Publications

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press. <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674212770>

Böhme G. (1993) *Atmosphere as the Fundamental Concept of a New Aesthetics*. <https://web.archive.org/web/20180329014449/http://desteceres.com/boehme.pdf>

Drayton T. (2024) *Metamodernism in Contemporary British Theatre: A Politics of Hope/lessness*. Methuen Drama. 224 p.

Florida R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. Basic Books.
<https://creativeclass.com/rise-of-the-creative-class/>

Giddens A. (2002). *Runaway World: How Globalization Is Reshaping Our Lives* (2nd ed.). London: Profile Books

Georgina A. (2024) Venice Biennale 2024 Review: Intimacy and Violence – ‘Foreigners Everywhere’ Explodes the Biennale Model. *The Art Newspaper*, April 19, 2024.
<https://www.theartnewspaper.com/2024/04/19/venice-biennale-2024-review-%7C-intimacy-and-violence-foreigners-everywhere-explodes-the-biennale-model>

Mann M. (2005) *The Climbing of the Dark Side: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge University Press,

Standing G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. Bloomsbury Academic.
<https://www.bloomsbury.com/uk/precariat-9781849663553/>

Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. Volume 2, 2010 - Issue 1. Article: 5677 | Published online: 25 Jan 2017
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677#d1e400>
<https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>.

Артеменко Андрій Павлович

доктор філософських наук,

професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут"

вул. В. Манька, 17, Харків, 61070, Україна

E-mail: artemenko.prof@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2445-5902>

Стаття надійшла до редакції: 11.03.2025

Схвалено до друку: 24.04.2025

METAMODERN SOCIOLOGY: LEGITIMIZATION OF THE PRECARIATE IN THE AESTHETIC PARADIGM

Artemenko Andrii P.

D.Sc.in Philosophy

Professor of the Philosophy, Social and Humanitarian Disciplines Department

National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

17, V. Manka st., Kharkiv, 61070, Ukraine

E-mail: artemenko.prof@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2445-5902>

ABSTRACT

This article is dedicated to analyzing the social foundations of metamodern culture in the context of transformations in the social space of the early 21st century. It critiques the reductive understanding of metamodernism merely as an aesthetic sensibility, emphasizing instead its deep entanglement with social transformations and structural shifts in society. The theoretical framework of the study is grounded in the works of U. Beck, A. Giddens, G. Standing, as well as in methodological approaches drawn from actor-network theory and topological analysis, which enable the interpretation of culture as a complex network of socially conditioned meanings and preferences. A key theme is the influence of socio-economic changes on the aesthetic paradigm of metamodernism. The article traces how shifts in societal structures—particularly the emergence of the precariat—shape new forms of aesthetic demand. Special attention is given to the legitimization of new cultural forms by art institutions. The study also examines the consequences of the post-ideological era, the ideological crises of multiculturalism, the rise of imagined communities, and cultural responses to global migration processes.

The article further analyzes symbolic expressions of contemporary identity through the lens of the 60th Venice Biennale of 2024, where the theme of "the Other" acquired profound cultural significance. At the center of analysis is the ambivalence of the contemporary West, which simultaneously reproduces colonial narratives and seeks critical reflection upon them. The article concludes that metamodernism is not merely an aesthetic phenomenon but primarily a social one, representing a networked logic of cultural formation in the new post-industrial age. It argues that within metamodern culture, aesthetics serves not only a representational function but also a legitimizing one—responding to a social reality shaped by new classes, altered labor markets, and global identities.

Keywords: *social space, metamodernism, precariat, digitalization, subjectivity, networked logic of culture.*

REFERENCES

- Artemenko, A. P. (2022). MULTICULTURALISM AS AN ELEMENT OF POSTMODERN SOCIAL PRACTICE. *Ideology and Politics Journal*, 2 (21), 8–18. <https://doi.org/10.36169/2227-6068.2022.02.00001> (In Ukrainian)
- Artemenko, A. P. (2023). AESTHETICS AS THE IMPLEMENTATION OF "SOFT POWER": EXPLOITING THE ABILITY TO FEEL. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences*, 1 (93), 109-123. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1\(93\).2023.109-123](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1(93).2023.109-123) (In Ukrainian)
- Fridman, T. L. (2008) *The World is Flat. The Globalized World in the Twenty-First Century*. Kyiv: Akta. (In Ukrainian)
- Beck, Ulrich (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity* Translated by Ritter, Mark. London: Sage Publications
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press. <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674212770>
- Böhme, G. (1993) *Atmosphere as the Fundamental Concept of a New Aesthetics*. <https://web.archive.org/web/20180329014449/http://desteceres.com/boehme.pdf>
- Drayton, T. (2024) *Metamodernism in Contemporary British Theatre: A Politics of Hope/lessness*. Methuen Drama.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. Basic Books. <https://creativeclass.com/rise-of-the-creative-class/>
- Giddens, A. (2002). *Runaway World: How Globalization Is Reshaping Our Lives* (2nd ed.). London: Profile Books
- Georgina, A. (2024) Venice Biennale 2024 Review: Intimacy and Violence – ‘Foreigners Everywhere’ Explodes the Biennale Model. *The Art Newspaper*, April 19, 2024. <https://www.theartnewspaper.com/2024/04/19/venice-biennale-2024-review-%7C-intimacy-and-violence-foreigners-everywhere-explodes-the-biennale-model>
- Mann, M. (2005) *The Climbing of the Dark Side: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge University Press,
- Standing, G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. Bloomsbury Academic. <https://www.bloomsbury.com/uk/precariat-9781849663553/>
- Vermeulen, T., van den Akker, R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. Volume 2, 2010 - Issue 1. Article: 5677 | Published online: 25 Jan 2017 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677#d1e400> <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>.

Article arrived: 11.03.2025

Accepted: 24.04.2025

Як цитувати: Артеменко, А. (2025). СОЦІОЛОГІЯ МЕТАМОДЕРНУ: ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ ПРЕКАРІАТУ В ЕСТЕТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (72), 52-59. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-5>

In cites: Artemenko, A. (2025). METAMODERN SOCIOLOGY: LEGITIMIZATION OF THE PRECARIATE IN THE AESTHETIC PARADIGM. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (72), 52-59. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-5> [In Ukrainian]